

سالمندی و پیری در فرهنگ اسلامی - ایرانی

زهرا رضازاده^۱، مهین ملایی^۲، افشین بلند بخش^۳، پروین عزیزی^۴

۱- کارشناسی ارشد زبان و ادبیات فارسی، معاونت تحقیقات و فناوری دانشگاه علوم پزشکی گیلان، رشت، ایران

۲- کارشناسی ارشد پرستاری، معاونت تحقیقات و فناوری دانشگاه علوم پزشکی گیلان، رشت، ایران

۳- کارشناس شنوایی سنجی، معاونت تحقیقات و فناوری دانشگاه علوم پزشکی گیلان، رشت، ایران

۴- کارشناس ارشد جغرافیای پزشکی، معاونت تحقیقات و فناوری دانشگاه علوم پزشکی گیلان، رشت، ایران

مقدمه: باتوجه به ارتقای سطح بهداشت در جهان و ایران، و همچنین با افزایش طول عمر انسانها و اضافه شدن افراد سالمند در قرن حاضر و حل مشکلات ناشی از آن، می طلبد که توجه بیشتری جهت ارتقای سطح سلامت کیفی و مخصوصا روحی سالمندان گام برداریم، مسلما با دشواریهایی که کشورهای در حال توسعه مانند ایران در خصوص مشکلات نسل جوان دارند؛ کمتر به مسایل سالمندی می پردازند. بنابراین طراحی آموزه های سبک زندگی و جلوه های متنوع آن جهت احیای فرهنگ اسلامی - ایرانی حمایت همه جانبه جامعه را می طلبد.^۱ و این محقق نمی شود مگر اینکه از آموخته ها و سفارشیهای اسلام و فرهنگ غنی ایران بهره برده و استعانت بجوییم.

در این راستا دین زندگی آموز اسلام، خانواده را سازنده ترین نظام ارتباطات و عالیترین آیین هم زیستی معرفی کرده؛ و در این موضوع برخورد با سالمندان از منظر اسلام و فرهنگ غنی ایران از دیر پاترین و سرنوشت ساز ترین ارتباط هاست؛ و خانواده بهترین پشتوانه برای سالمندان در حیطه های مالی، اجتماعی و روحی و معنوی می باشد. بنابراین باید در تکریم و رعایت حقوق سالمندان و پدر و مادر کوشید و اجازه نداد پیوندهای محکم عاطفی و معنوی خانواده ها از هم گسسته شود.

قرآن، سوره روم آیه ۵۴ و ۵۵/اسرآیه ۲۳ ... همگی مربوط به مسئله حقوق و احترام به پدر و مادر در دوران کهن سالی و برخورد خاضعانه با آنان و کهنسالان و پیران با تجربه ... می باشد.

نهج البلاغه: اندیشه پیردردنزد من از تلاش جهان خوشایندتر است.^۲

صحیفه سجاده: شخصیت حضرت امام سجاد(ع)، تنها در دعا و نیایش و سجده برای خداوند خلاصه نمی شد، بلکه صحیفه ایشان، جنبه های مختلف اجتماعی، اخلاقی و حقوقی را دربردارد.^۳

حدیث از اصبع بن نباته (ازامیر المومنان(ع)) می گوید: خداوند گاه اراده می کند همه اهل زمین را هلاک کند، و یک نفر را باقی نگذارد و این در زمانی است که غرق گناهان می شوند و آلوده انواع معاصی. هر گاه در این زمان پیر مردانی را ببیند که (لنگان لنگان) به سوی نماز (در مسجد) گام بر می دارند و کودکان که مشغول فراگرفتن قرآن اند- به آنها رحم می کند و غذایشان را به تاخیر می اندارد.

آری پیری ما را از کار باز می دارد اما کدام کار؟ کارهای بزرگ همیشه همراه با زور و بازو و جوانی و چالاکی نیست، بلکه مولود تجربه، پختگی، شخصیت و نفوذ کلام است و این مزایا و صفات را تنها در پیران با تجربه می توان جست.

پیری در فرهنگ اسلامی - ایرانی، به صورت کمال، حکمت، و خردمندی و فرزانگی تلقی می شود؛ و موهای سپید، پشت خمیده، دستهای چروک(نشانه تجربه)، محور وحدت، انتقال و پاسداران فرهنگ گذشته ایران محسوب می شود.

^۱ رضازاده، زهرا، ۱۳۸۸، همایش سبک زندگی ...

^۲ - وخطبه های دیگر مانند: حکمت اندیشه ۸۶.../ح/۱۵۲/توجه به فناپذیری- ح/۳۹۹/حقوق متقابل پدر و فرزند-ح/۴۱۹/مشکلات انسان-خ/آبادانی زود گذر عمر-خ امام علی(ع)به امام حسن(ع)...

^۳ درحکمت مانند دعای ۲۴ امام سجاد(ع) درخصوص دعای فرزند در قبال پدر و مادر: وَ كَانَ مِنْ دُعَائِهِ عَلَيْهِ السَّلَامُ لِأَبُوئِهِ عَلَيْهِمَا السَّلَامُ...

پیردرمشرق زمین، نماد تجربه، خرد، دانایی و راز است و مردم از صحبت ها و نیروی معنوی شگرف او بهره های روحانی می برند. آنان همواره روشنی بخش خانواده و سرشار از درستی و ستایشند.

پیر نماد وقار و احترام و بزرگواری است و در عرصه ادب پارسی از او با حرمت فراوان یاد شده است. البته از مردمی که بزرگترین شاهکار ادبی، اخلاقی و تربیتی را در قرون متمادی پدید آورده اند، این مایه تکریم پیران عجب نیست؛ بلکه لوازم زندگی آنان است.

بزرگی گفته: احترام به پیران در هر کشوری، متناسب با مقدار تربیت و فضایل اخلاقی آن مردم است.

صائب: پشت کمان به خاک رساندن کمال نیست دست تعدی از سر پیران کشیده دار

خاک و خون نشیند تیر، چون دور از کمان باشد جوان را صحبت پیران حصار عافیت باشد

حافظ: رای پیرا از بخت جوان، ارجمندتر می داند^۴:

که رای پیر از بخت جوان جوانا سر متاب از پیر پیران

غزالی: برای رفع عیوب، چهار طریق شناخت وجود دارد، یکی آنست که در نزد پیری پخته و راه یافته بنشیند، تا آن پیر، اندر وی همی نگرد و عیوب وی با وی همی گوید...

عنصری (شاعر غزنوی): پس از ستایش نیروی جوانی، از تجربه گران قدر پیران به این گونه یاد می کند:

یکی به قوت برنا، دگر به دانش پیر جوان و پیر دو چیز است بخت خاطر او

عنصرالمعالی می نویسد: «پیری، علتی است که هیچ طبیب داروی آن نداند الا مرگ» و او خود بدان دچار آمده، از او گله ها دارد.

پروین اعتصامی: که چونست با پیری ات زندگانی جوانی چنین گفت روزی به پیری

ملک الشعراى بهار: ملکی که کهن گشت، دگر تازه نگرد چو پیر شود مرد، دگر دیر نیاید

فرصت مده از دست، چو وقتی به کف افتاد کاین مادر اقبال همه ساله نزاید

هدف: هدف از این تحقیق تبیین فرهنگ و توصیه های قرآن، نهج البلاغه ... علما و دانشمندان و ادبای بزرگ ایرانی، ادای حقوق، تعلیم و تکریم فرهنگ زیبای زندگی که یک بخش از آن زندگی، دوره سالمندی است.

روش کار: انواع پژوهش های کتابخانه ای، تحلیل ومحتوا با رجوع به قرآن و نهج البلاغه وصحیفه سجادیه واحادیث معتبر و تحقیقات انجام شده از کتب و مقالات نویسندگان برجسته و ممتاز می باشد..

نتایج: شامل مطالعات و یافته هایی که به تبیین و توصیه های آموزشی سالمندی از نگاه قرآن، نهج البلاغه و بزرگان، و ادبای جهان و ایران می باشد.

نتیجه گیری: پژوهش حاضر تلاش دارد که نشان دهد، باورهای دینی وعقیدتی، فرهنگی هرملتی می تواند حمایت و پشتیبانی بسیار قوی و مهم برای سالمندی و سلامت خانواده و نهایتا جامعه حائز اهمیت باشد.

پیران سخن به تجربه گویند گفتمت

پادشهی، پاس فقیران بدار

^۴ هان ای پسر که پیر شوی، پند گوش کن

پیرانه ای، حرمت پیران بدار